LIVE महाराष्ट्र 24

महाराष्ट्राचे निर्भीड, निःपक्ष आणि विश्वासार्ह दैनिक वृत्तपत्र • सत्य, निर्भीड आणि निष्पक्ष पत्रकारिता

महाराष्ट्र शुक्रवार, २७ नोव्हेंबर २०२६

देश व विदेश

पिरॅमिड्स, ममी आणि फराओच्या साम्राज्याचा थक्क करणारा इतिहास; पाच हजार वर्षांनंतरही इजिप्तचे गूढ कायम!

नाईल नदीच्या काठावर फुललेली जगातील प्राचीन संस्कृती; विज्ञान, वास्तुकला, खगोलशास्त्र आणि वैभवशाली राजवटीचा अद्भुत वारसा

LIVE MAHARASHTRA 24 | शुक्रवार, २७ नोव्हेंबर २०२६

पिरॅमिड्स, ममी आणि फराओच्या साम्राज्याचा थक्क करणारा इतिहास; पाच हजार वर्षांनंतरही इजिप्तचे गूढ कायम!

नाईल नदीच्या काठावर फुललेली जगातील प्राचीन संस्कृती; विज्ञान, वास्तुकला, खगोलशास्त्र आणि वैभवशाली राजवटीचा अद्भुत वारसासातारा : जगाच्या इतिहासात काही संस्कृतींनी आपल्या कर्तृत्वाचा असा ठसा उमटवला आहे की हजारो वर्षांनंतरही संपूर्ण जग त्यांच्याकडे आश्चर्याने पाहते. इजिप्तची प्राचीन संस्कृती ही त्यापैकीच एक. भव्य पिरॅमिड्स, रहस्यमय ममी, सोन्याचे खजिने, शक्तिशाली फराओ राजे, भव्य मंदिरे आणि चित्रलिपी अशा अनेक वैशिष्ट्यांनी समृद्ध असलेली इजिप्तची संस्कृती आजही संशोधक आणि इतिहासप्रेमींसाठी आकर्षणाचा विषय आहे.सुमारे पाच हजार वर्षांपूर्वी नाईल नदीच्या खोऱ्यात विकसित झालेल्या या संस्कृतीने स्थापत्यकला, गणित, वैद्यकशास्त्र, खगोलशास्त्र आणि प्रशासन या क्षेत्रांत उल्लेखनीय प्रगती केली. नाईल नदीच्या वार्षिक पुरामुळे जमिनीला सुपीक गाळ मिळत असे. त्यामुळे शेती विकसित झाली, व्यापार वाढला आणि मोठ्या मानवी वसाहतींचे रूपांतर संघटित राज्यव्यवस्थेत झाले.राजा नार्मरपासून फराओच्या साम्राज्यापर्यंतचा प्रवाससुमारे इ.स.पूर्व ३१०० मध्ये राजा नार्मर याच्याशी वरचा आणि खालचा इजिप्त एकत्र करण्याची घटना जोडली जाते. या एकीकरणानंतर इजिप्तमध्ये राजसत्तेची मजबूत परंपरा निर्माण झाली. इजिप्तच्या राजांना 'फराओ' असे संबोधले जात असे. फराओ हा केवळ राजकीय शासक नव्हता, तर धार्मिकदृष्ट्याही अत्यंत महत्त्वाचा मानला जात होता.खुफू, खाफ्रे, हत्शेपसुत, अखेनातेन, तुतानखामुन आणि रामेसेस दुसरा यांसारख्या राजांनी इजिप्तच्या इतिहासात महत्त्वपूर्ण स्थान मिळवले.पिरॅमिड्स : प्राचीन स्थापत्यकलेचा अद्भुत चमत्कारइजिप्त म्हटले की सर्वप्रथम डोळ्यांसमोर उभे राहतात ते गिझाचे भव्य पिरॅमिड्स. त्यापैकी खुफूचा पिरॅमिड हा सर्वांत मोठा असून तो सुमारे इ.स.पूर्व २६व्या शतकात बांधण्यात आला. त्याची मूळ उंची सुमारे १४६.६ मीटर होती. प्रचंड दगडी बांधकाम, अचूक मोजमाप आणि नियोजन यामुळे आजही हे पिरॅमिड जगाला थक्क करते.पिरॅमिड्सचा उपयोग प्रामुख्याने राजांच्या समाध्यांसाठी केला जात असे. मृत्यूनंतरच्या जीवनावर असलेल्या श्रद्धेमुळे राजांच्या समाध्यांमध्ये दागिने, मौल्यवान वस्तू आणि जीवनावश्यक वस्तू ठेवल्या जात असत.ममीकरणाची रहस्यमय परंपराप्राचीन इजिप्तमध्ये मृत्यूनंतरही जीवन सुरू राहते, अशी श्रद्धा होती. त्यामुळे मृतदेह सुरक्षित ठेवण्यासाठी ममीकरणाची प्रक्रिया विकसित झाली. मृतदेहातील काही अवयव काढणे, नैसर्गिक क्षाराने शरीर वाळवणे, सुगंधी पदार्थांचा वापर करणे आणि तागाच्या कापडात शरीर गुंडाळणे अशा टप्प्यांतून ही प्रक्रिया पार पडत असे. साधारण ७० दिवसांच्या प्रक्रियेनंतर ममी समाधीत ठेवली जात असे.१९२२ मध्ये पुरातत्त्वशास्त्रज्ञ हॉवर्ड कार्टर यांनी तुतानखामुनची जवळजवळ अखंड समाधी शोधली. त्यातून सोन्याचा प्रसिद्ध मुखवटा, दागिने आणि हजारो मौल्यवान वस्तू जगासमोर आल्या.देव-देवता, श्रद्धा आणि धार्मिक परंपराइजिप्तच्या धार्मिक जीवनात रा हा सूर्यदेव, ओसिरिस हा मृत्यूनंतरच्या जगाशी संबंधित देव, आयसिस ही देवी, होरस आणि अनुबिस यांना विशेष महत्त्व होते. मंदिरांमध्ये देवतांची पूजा केली जात असे. मृत्यूनंतर व्यक्तीच्या कर्मांचा न्याय होतो, अशी त्यांची धारणा होती.विज्ञान, गणित आणि चित्रलिपीतील प्रगतीप्राचीन इजिप्शियन लोकांनी गणित, भूमिती, वैद्यकशास्त्र, खगोलशास्त्र आणि दिनदर्शिका तयार करण्याच्या क्षेत्रांत उल्लेखनीय कामगिरी केली. त्यांनी विकसित केलेल्या चित्रलिपीला 'हायरोग्लिफिक्स' म्हणतात. १७९९ मध्ये सापडलेल्या रोझेटा स्टोनमुळे या चित्रलिपीचा अर्थ उलगडण्यास मोठी मदत झाली. फ्रेंच विद्वान जाँ-फ्राँस्वा शांपोलियों यांनी १८२२ मध्ये या लिपीच्या वाचनात महत्त्वपूर्ण यश मिळवले.क्लिओपात्रा आणि इजिप्तच्या स्वातंत्र्याचा अस्तइजिप्तच्या इतिहासातील क्लिओपात्रा सातवी ही सर्वांत प्रसिद्ध राण्यांपैकी एक आहे. ज्युलियस सीझर आणि मार्क अँटोनी यांच्याशी तिचे राजकीय तसेच वैयक्तिक संबंध होते. इ.स.पूर्व ३० मध्ये तिच्या मृत्यूनंतर इजिप्त रोमन साम्राज्याचा प्रांत बनला आणि फराओच्या स्वतंत्र राजवटीचा अंत झाला.रोमन सत्तेपासून आधुनिक प्रजासत्ताकापर्यंतइजिप्तवर पुढील काळात रोमन, बायझंटाईन, अरब, फातिमी, अय्युबी, मामलुक आणि ऑटोमन अशा विविध सत्तांचा प्रभाव राहिला. १८८२ मध्ये ब्रिटिश सैन्याने इजिप्तवर नियंत्रण मिळवले. १९२२ मध्ये ब्रिटनने इजिप्तला मर्यादित स्वातंत्र्य दिले. १९५२ च्या क्रांतीनंतर राजेशाहीचा अंत झाला आणि १९५३ मध्ये इजिप्त प्रजासत्ताक बनले. गमाल अब्देल नासेर यांनी १९५६ मध्ये सुएझ कालव्याचे राष्ट्रीयीकरण करून आधुनिक इजिप्तच्या इतिहासात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली.भारताशीही होते प्राचीन व्यापारी संबंधइजिप्त आणि भारत यांच्यात प्राचीन काळापासून व्यापारी संबंध होते. विशेषतः रोमन काळात लाल समुद्र आणि हिंदी महासागरातील सागरी मार्गांमुळे दोन्ही प्रदेशांतील व्यापाराला चालना मिळाली. भारतातून मसाले, मिरी, कापड आणि मौल्यवान दगडांची निर्यात होत असे.आजही इतिहासप्रेमींसाठी आकर्षणआजच्या इजिप्तची राजधानी कैरो असून गिझाचे पिरॅमिड्स, ग्रेट स्फिंक्स, व्हॅली ऑफ द किंग्स, कर्नाक मंदिर आणि अबू सिंबेल ही जगप्रसिद्ध ऐतिहासिक स्थळे आहेत.पाच हजार वर्षांपूर्वीच्या या संस्कृतीने उभारलेल्या वास्तू, जतन केलेले मृतदेह, चित्रलिपी आणि धार्मिक परंपरा आजही मानवी बुद्धिमत्तेची साक्ष देतात. काळ बदलला, साम्राज्ये संपली, राजे गेले; मात्र इजिप्तचा ऐतिहासिक वारसा आजही जगासमोर दिमाखात उभा आहे. त्यामुळेच इजिप्तचा इतिहास हा केवळ एका देशाचा इतिहास नसून मानवी संस्कृतीच्या प्रगतीचा एक महत्त्वपूर्ण अध्याय ठरतो.